ÇOK ACELE
GÜNLÜDÜR

7/3102

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI
Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü

SAYI : B.02.1.GÜM.0.07.00.08(2004)229/
KONU: 7/3102 Esas Numaralı Yazılı Soru Önergesi

23.07.04 006452

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: 08.07.2004 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/3102-6367/20767 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazınız ekinde alınan Bursa Milletvekili Sayın Kemal DEMİREL'in tarihi eser kaçakçılığını önlemek için alınan tedbirlere ilişkin yazılı soru önergesinin cevapları ilişikte sunulmaktadır.

Bilgilerine arz ederim.

Kürşad TÜZMEN
Devlet Bakanı

EKLER :
EK-1: Yazılı Soru Önergesi ve Cevapları (4 sayfa)

7/3102

Bursa Milletvekili Kemal DEMİREL'in, tarihi eser kaçakçılığını önlemek için alınan tedbirlere ilişkin 7/3102 esas numaralı Soru Önergesi ve Cevapları

SORU I: Ülkemizin gümrük çıkışlarında tarihi eser kaçakçılığını durdurmak ve önlemek adına yapılan çalışmalarınız nelerdir?

CEVAP I: 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 16. maddesi uyarınca "gümrük ve gümrük muhafaza amir ve memurları" kaçakçılığı önleme, izleme ve soruşturmakla görevlendirilmişlerdir. Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 485 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamesinin 8. maddesinin (a) bendine göre Gümrük Müsteşarlığının ana hizmet birimlerinden biri olan Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, Müsteşarlığın sorumluluğunda bulunan yer ve sahalarda münhasıran, diğer yer ve sahalarda da gerektiğinde ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmekle görevlendirilmiştir.

Yine 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun kaçakçılık fillerini düzenleyen 3. maddesinin (b) bendinde; "Kanunlara veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşma veya sözleşmelere göre ithali veya ihracı yasak olan herhangi bir eşyayı ithal veya ihraç etmek veya bunlara teşebbüs etmek, ithali yasak eşyayı bulundurmak, satmak, satın almak, saklamak, satışa arz etmek, alınıp satılmasına aracılık etmek veya bilerek taşımak kaçakçılık fiilidir" hükmü yer almaktadır. Bu hüküm çerçevesinde, Kültürel Varlıklarımızın yurtdışına çıkarılmasını yasaklayan ilgili Kanunumuz, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunudur. Söz konusu Kanunun "Yurt Dışına Çıkarma Yasağı" başlıklı 32. maddesinde, "Yurt içinde korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları yurt dışına çıkarılamaz" hükmü yer almaktadır.

Yukarıda sayılan mevzuat uyarınca, Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, kültür varlıklarımızın yurtdışına çıkarılmasını önlemek, izlemek ve soruşturmakla görevlidir.

Tarihi eser kaçakçılığını önlemek amacıyla, Kültür ve Turizm Bakanlığı (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü) ve Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğüne gönderilmekte olan, çalınan eserlere ilişkin fotoğraflı envanter bilgileri, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü tarafından çoğaltılarak tüm Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüklerine gönderilmekte ve Başmüdürlüklerimiz söz konusu tarihi eserlerin yurtdışına çıkarılma olasılığına karşı uyarılmaktadır. Bu bildirimlerin yanı sıra, tarihi eser kaçakçılığına ilişkin olarak çeşitli kaynaklardan temin edilen istihbari bilgiler ve ihbarlar, mevcut mevzuat gereği işlem görmekte ve yine ilgili Başmüdürlüklere bildirilmektedir.

Tarihi eser kaçakçılığının organize suç grupları tarafından işlenmekte olması ve Soru Önergesi'nde de belirtildiği üzere uluslararası boyutlarda gerçekleştirilmesi, tüm ülkelerin mücadeleci kuruluşlarının işbirliğini gerektirmektedir. Bu işbirlikleri ulusal, bölgesel ve uluslararası boyutlarda sağlanabilmektedir. Gümrük Müsteşarlığı dışında, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı gibi diğer mücadeleci kuruluşların da tarihi eser kaçakçılığının önlenmesi, takibi ve tahkiki ile görevli olduğu malumlarıdır. Diğer mücadeleci kuruluşların da tarihi eser kaçakçılığını önlemek adına Interpol, Europol gibi uluslararası örgütlerle işbirliği içerisinde olduğu bilinmektedir.

Uluslararası ve Bölgesel işbirliğinin bilincinde olan Gümrük Müsteşarlığı; Dünya Gümrük Örgütü tarafından uyuşturucu madde kaçakçılığını önlemek amacıyla bilgi ve istihbarat değişimini kapsaması, ancak gümrük suçları ile mücadele için de kullanılması öngörülen "Bölgesel İstihbarat Bağlantı Ofisleri-RILO" Projesine katılmak üzere 04 Temmuz 1994 tarihinden itibaren merkezi Varşova-Polonya'da bulunan Doğu ve Orta Avrupa RILO Merkezi'ne üye olmuştur. RILO Projesi kapsamında, tüm dünyada gerçekleştirilen uyuşturucu maddeler başta olmak üzere, uyuşturucu imalinde kullanılan ve precursor olarak tabir edilen kimyasal maddeler ile diğer mallara (tarihi eser dahil olmak üzere) ilişkin kaçak yakalama olayları, ortaya çıkarılan yeni gizleme yöntemleri, güzergahlar ve trend değişimleri konularındaki uyarı mesajları Gümrük Muhafaza Ağı (CEN) sistemi vasıtasıyla internet üzerinden temin edilmekte, ülkemizde gerçekleştirilen yakalama olayları da bu sistem vasıtasıyla tüm dünya ülkelerine bildirilmektedir.

Bunun yanı sıra, 2002 yılının UNESCO tarafından "Birleşmiş Milletler Kültürel Varlıklar Yılı" kabul edilmesi vesilesiyle, üyesi bulunduğumuz Orta ve Doğu Avrupa RILO Merkezi tarafından Kültürel Varlıkların Korunması amacıyla 2002 yılında başlatılan "OBELIKS" Projesine başından itibaren katkıda bulunulmaktadır. Söz konusu Proje kapsamında, Türkiye dahil Merkeze üye olan 17 ülke, çalınan veya yakalanan tarihi eserlerle ilgili bilgileri ve resimleri Orta ve Doğu Avrupa RILO Merkezi'ne göndermekte, Merkez ise bu bilgi ve resimleri önceden belirlenen formata uygun olarak hazırlamakta ve bu formları tüm üye ülkelere dağıtmaktadır. Ülkemiz de, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğüne bildirilen "Çalınan Tarihi Eserlere" ilişkin bilgileri, envanter fişleri ve fotoğrafları ile birlikte Orta ve Doğu Avrupa RILO Merkezine e-mail ve faks ortamında aktarmaktadır.

Gümrük Müsteşarlığı tarafından yürütülmekte olan bir diğer çalışma da, havaalanlarımıza gelen ve havaalanlarımızdan ülkelerine dönen yabancı uyruklu yolcuları, tarihi eserlerimize ilişkin düzenlemelerden haberdar etmek amacıyla havaalanlarında uyarı panolarının asılmasıdır. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile ortaklaşa yürütülen bu çalışma kapsamında, Trabzon, Diyarbakır, Antalya, Konya, Samsun, Esenboğa, İzmir illerinde bulunan havaalanlarımızda tarihi eserlerin yurtdışına çıkarılmasının yasak olduğuna ilişkin panolar yerleştirilmiş olup, İstanbul (Atatürk Havaalanı), Çorlu, Adana, Dalaman, Milas (Bodrum) havaalanlarında da söz konusu panoların asılmasına ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir.

SORU II: Gümrük noktalarında yurt dışına çıkışlarda arama yapılan noktalarda, eski eserler konusunda bilgi ve tecrübeye sahip yetkili kişiler çalışmakta mıdır?

CEVAP II: Gümrük Müsteşarlığı'nda yeni göreve başlayan tüm çalışanlar, Gümrük Müsteşarlığı Eğitim Dairesinde Temel ve Mesleki Eğitime tabii tutulmaktadırlar. Bu eğitimler esnasında, kaçakçılıkla mücadele mevzuatı hakkında da bilgilendirilmektedirler. Aynı konuda, zaman zaman hizmet içi eğitim çalışmaları da yapılmaktadır.

Kaçakçılıkla mücadelede ihtisaslaşma arzu edilen bir durumdur. Ancak, personel eksikliği gibi birtakım kısıtlılıklar ihtisaslaşma çabalarını engellemektedir.

Bunun yanı sıra, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ve Emniyet Genel Müdürlüğü Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçla Mücadele Akademisi (TADOC) tarafından zaman zaman düzenlenen tarihi eser kaçakçılığına ilişkin uzmanlık eğitimlerinden Gümrük Müsteşarlığı çalışanları da faydalanmaktadır.

SORU III: Gümrük noktalarında yurt dışına çıkartılması muhtemel tarihi kalıntıların tespitini kimler yapmaktadır?

CEVAP III: 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanununun, taşınabilir kültür varlığı niteliğindeki eşyanın yurt dışına çıkışını yasaklamakta olduğu malumlarıdır. İhraç edilmek üzere gümrük idaresine beyan edilen eşyanın 2863 sayılı Kanun uyarınca "taşınabilir kültür varlığı" kültür ve tabiat varlığı niteliğinde olup olmadığının, başka bir ifadeyle ihraç edilmesinde bir sakınca olmadığının belgelenebilmesi için, gümrük idarelerince Kültür Bakanlığı tarafından düzenlenmiş olan ve eşyanın tarihi eser niteliği taşımadığı ve ihraç edilmesinde sakınca bulunmadığını belirten ekspertiz raporları aranılmaktadır. Bu ekspertiz raporları, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müze müdürlükleri tarafından düzenlenmektedir.

Yabancı turistlerin turistik bölgelerimize ziyaretleri sırasında satın aldıkları ve beraberlerinde yurt dışına çıkardıkları tarihi eser niteliği taşımayan, halı, kilim, bakırdan mamul ev ve süs eşyası, altın ve gümüş takı gibi turistik ve/veya kültürel eşyaya, kimi zaman eskitilmiş bir görüntü de verilebilmekte; bu durum eşyanın 2863 sayılı Kanun kapsamına girip girmediği konusunda gümrük idarelerinde tereddütler ortaya çıkarmaktadır. Turistik amaçlarla ve yeni imal edilmiş olduğu halde görüntüsü ve niteliği itibarıyla eski olduğu veya taşınabilir kültür varlığı niteliği taşıdığı intibaı veren eşya için de ihracında bir sakınca olmadığını ispatlayan ekspertiz raporunun istenilmesi turistik bölgelerimizde yolcuların ülkemizden çıkış yaptıkları gümrük idarelerinde sorunlar yaşanmasına neden olmakta ve giderek gelişen bir ihracat sektörü olma yolunda ilerleyen kültürel eşya ihracatımız açısından sorunlar yaratabilmektedir.

Bu sorunların önlenmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yapılan işbirliği sonucunda yayımlanan 2001/42 sayılı Genelgemiz ile gerek eşyanın üzerine ve gerekse de satıcısının beyanı doğrultusunda faturasına "yeni imalattır" ibaresi konulmuş olan halı, kilim, bakırdan mamul ev ve süs eşyası, altın ve gümüş takı gibi eşyanın ihracatında gümrüklerce ekspertiz raporu aranılmaması sağlanmıştır.

Diğer yandan, 7 Kasım 2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Gümrük Muhafaza Görev Yönetmeliği"nin 106. maddesinde de belirtildiği üzere, yakalanan tarihi eser ve tabiat varlıklarının ekspertiz raporları, mahallin müze veya üniversitelerinin arkeoloji bölümleriyle irtibata geçilerek temin edilmektedir. Dolayısıyla, ele geçirilen tarihi eserlerin tespiti, olay yerindeki Müze Müdürlüklerinde veya Üniversitelerin Arkeoloji bölümlerinde görev yapmakta olan, tarihi eser konusunda bilgi ve deneyime sahip uzman kişiler tarafından yapılmaktadır.

SORU VI: Tarihi eser kaçakçılığı durumuyla karşılaşıldığında izlenen yöntem nedir?

CEVAP VI: Tarihi eser kaçakçılığı ile karşılaşıldığı takdirde izlenecek yöntem 7 Kasım 2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Gümrük Muhafaza Görev Yönetmeliği"nin "Tarihi Eser, Kültür ve Tabiat Varlıkları" başlıklı 106. maddesinde detaylı olarak belirtilmiştir.

Söz konusu maddede; "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa göre yurtdışında geçici olarak sergilenmek üzere Bakanlar Kurulu Kararıyla izin verilenler dışında kalan kültür ve tabiat varlıklarının yurtdışına çıkarılamayacağı hükmüne aykırı olarak

yurtdışı edilmek istenilirken yakalanıp el konulan söz konusu varlıklar zapt edilerek olaya ilişkin zanlılar Cumhuriyet Savcılığına sevk edilir. Yakalanan tarihi eser ve tabiat varlıklarının ekspertiz raporları, mahallin müze veya üniversitelerinin arkeoloji bölümleriyle irtibata geçilerek temin edilir. Tarihi eser, kültür ve tabiat varlığı olduğu anlaşılan maddeler Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müzelere tutanakla teslim edilir.

Büyük çoğunluğu Vakıflar Genel Müdürlüğünün sorumluluğunda bulunan cami, türbe gibi yerlere ait "teberrukat eşya" sayılan halı, kilim, şamdan, levha gibi kültür varlıkları için Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya bağlı taşra birimine bilgi verilerek anılan kurum elemanlarının müze uzmanlarıyla birlikte müşterek olarak yapılacak inceleme sonucunda, eserlerin tarihi ve kültür varlığı olup olmadığına dair rapor temin edilerek sonucuna göre işlem yapılır." hükümleri yer almaktadır.

Bu madde doğrultusunda işlem yapan Gümrük Müsteşarlığı Taşra Birimleri, olayla ilgili olarak "Kaçakçılık Bilgi Formu"nu doldurmakta ve Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan ve kullanılan "Kaçakçılık Bilgi Bankasına" girilmek üzere Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğüne göndermektedirler.

SONUÇ:

Gümrük Müsteşarlığı, tarihi eser kaçakçılığını önlemeye büyük önem vermekte ve mevcut kısıtlılıklar dahilinde en iyi sonuçlara ulaşmaya çalışmaktadır. 2003 yılı içerisinde, 3 ayrı yakalamada Avrupa ve Osmanlı sikkeleri, bronz heykeller ve Osmanlı madalyası ele geçirilmiş olup, 2004 yılının ilk yarısında da 3 ayrı tarihi eser yakalaması yapılmış ve bu yakalamalarda da Kuran-ı Kerim, el yazması kitaplar, sikkeler ve bileklikler ele geçirilmiştir.

Tarihi eser kaçakçılığının, "sadece yurtiçinden yurtdışına gümrük kapılarından çıkış esnasında yapılması" şeklinde ele alınması çok dar anlamlı bir bakışı yansıtmaktadır. Zira, gümrük kapılarından çıkarılmak istenen tarihi eserlerimizin Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından devamlı surette kayıt altına alındığı ve Müzelerde veya Camilerde muhafaza edildiği malumlarıdır. Tarihi eser kaçakçılığına ilişkin süreç de, bu eserlerin muhafaza edildiği Müze, Örenyeri ve Camii'lerden çalınmasıyla başlamaktadır. 2004 yılının ilk 6 ayında Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından çalındığı bildirilen tarih eser sayısı 80'e ulaşmıştır. Bunun yanı sıra, gümrük kapısı bulunmayan sınırlarımızın Askeri Birimler tarafından korunduğu ve tarihi eser kaçakçılığında tercih edilen bir taşıma şekli olan Yatların güçlü şüphe ve ihbar olmadığı sürece Gümrük Muhafaza Memurları tarafından aranamadığı hususları da göz önüne alınmalıdır.

Bu sebeple, tarihi eser kaçakçılığının, eserlerin muhafaza edildiği yerlerden çalınmasıyla başlayan bir süreç olarak ele alarak, söz konusu tarihi mirasımızın yok edilmesinin önüne geçilmesinin sadece Gümrük Müsteşarlığının çabaları ile değil, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı gibi diğer kamu kurumlarının da çabalarını gerektirdiği açıktır. Söz konusu Kurumlar arasında bu husus son günlerde dikkate alınmakta ve tarihi eser kaçakçılığı ile daha etkili mücadele edebilmek için Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın öncülüğünde tüm mücadeleci kurumların katılımıyla çalınan kültür varlıklarının fotoğraf ve envanter bilgilerini içerecek bir Veritabanı oluşturma çalışmaları sürdürülmektedir.